

บทที่ ๑

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก. คำนำ

ประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่กำลังเผชิญกับปัญหาคนมากเกิน ทรัพยากรจะตอบสนองซึ่งทำให้เกิดปัญหาแก่สังคม เพราะสังคมหรือประเทศไม่สามารถจัดสนองความต้องการขั้นมูลฐานให้แก่ประชากรได้อย่างเพียงพอ เช่น การขาดแคลนในปัจจัยสี่ที่จำเป็นและการบริการด้านสาธารณสุขโลกที่ไม่สามารถกระจายอย่างทั่วถึงแก่ประชากรส่วนใหญ่ ทำให้ประเทศขาดประชากรที่มีคุณภาพมากพอที่จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์ซึ่งมีผลต่อการไม่สามารถพัฒนาประเทศให้ถึงระดับที่ไค้ตั้งเป้าหมายไว้ ต้นเหตุของปัญหาที่เด่นชัดประการหนึ่งนั้น เกิดจากปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางประชากร (Population Dynamics) ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและขนาดของการเปลี่ยนแปลงก็มีลักษณะสะสมแต่ใช้เวลานานกว่าจะรู้สึกว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มประชากรไทยในอดีตในอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างสูง และสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะความแตกต่างระหว่างระดับการเกิดที่สูงและค่อนข้างคงที่กับระดับการตายที่ลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ นี้ได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีเศษแล้ว ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประชากรคือการเกิด (Fertility) การตาย (Mortality) และการย้ายถิ่น (Migration) ในปัจจุบันทั้งสามดังกล่าว การเกิดและการตายมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางประชากรมากกว่าการย้ายถิ่น โดยเฉพาะในปัจจุบัน การย้ายถิ่นไม่เป็นปัจจัยหลักโดยตรงในเรื่องประชากรระหว่างประเทศ เพราะการย้ายถิ่นในระหว่างประเทศนั้นไม่ปรากฏเด่นชัดในปัจจุบันเหมือนดังเช่นสมัยก่อนสงคราม

โลกครั้งที่ ๒ ส่วนการย้ายถิ่นในประเทศก็เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นตัวประกอบเท่านั้น
 ในประเทศไทย การย้ายถิ่นระหว่างภูมิภาคเป็นการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล มี
 เพียงจำนวนน้อยที่การย้ายถิ่นจะมีจุดประสงค์แบบถาวร ๑ ด้วยเหตุดังกล่าว การ
 เกิดและการตายจึงมีความสำคัญ เพราะจะเป็นตัวกำหนดขนาด และคุณภาพของ
 ประชากรในสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี

จากการที่ภาวะการตายมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางประชากรทั้งขนาด
 และคุณภาพของประชากรที่สำคัญปัจจัยหนึ่งตลอดจนใช้เป็น ๑ ฐานที่แสดงถึงระดับการ
 ครอบงำและสภาวะทางการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศ รวมทั้งใช้เป็น
 สิ่งเปรียบเทียบระดับฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละประเทศด้วย กอปรกับ
 การศึกษาค้นการตายมีอยู่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาค้นการเกิด จึง
 เป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นการตาย ยิ่งไป
 กว้านั้นการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นการศึกษาที่พยายามนำเอาข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์
 กล่าวคือ เป็นการนำข้อมูลจากการจดทะเบียนการตายซึ่งเป็นสถิติชีพที่สำคัญประเภท
 หนึ่งมาศึกษา ซึ่งจากทะเบียนการตายสามารถนำมาศึกษาความแตกต่างด้านการตาย
 ของประชากรได้คือพอสมควร ในกรณีนี้ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนั้นมีความครบถ้วนและ
 เชื่อถือได้ เช่น ข้อมูลของประเทศทางแถบสแกนดิเนเวีย หรือ สหรัฐอเมริกา
 เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีข้อมูลเกี่ยวกับการตายของประชากรที่ได้มาจากการแจ้ง
 ตายในทุกเขตทั่วประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๖๓ จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีรายละเอียด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sidney Goldstien, "Interrelation Between Migration and
 Fertility in Population Redistribution in Thailand," Research
 Report No.5, Institute of Population Studies, (Bangkok : Chulalongkorn
 University, 1971) pp.13-14, 20-21, 35-42.

พอจะนำมาศึกษาได้ ถึงแม้ว่าข้อมูลของประเทศไทยจะมีความสมบูรณ์ครบถ้วนและ
 ความน่าเชื่อถือได้ในระดับค่าเหมือน ๆ กับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็ตาม จึง
 นำที่จะนำข้อมูลที่มีอยู่เหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด อีกทั้ง
 เป็นการช่วยให้งานวิจัยด้านการตายกว้างขวางออกไปอีก อันจะเป็นประโยชน์ต่อ
 การวางแผนพัฒนาทางด้านสาธารณสุข การแพทย์ การอนามัยต่าง ๆ ของประเทศ
 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการของประชากรในกลุ่มเศรษฐกิจและ
 สังคมต่าง ๆ อันมีผลต่อการพัฒนาโดยส่วนรวมในระดับประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นที่พยายาม
 นำเอาข้อมูลที่สำคัญที่มีอยู่มาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์
 ในการศึกษาดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑. เพื่อนำข้อมูลจากระบบทะเบียนราษฎรที่มีอยู่ โดยเฉพาะด้านการตาย
 อันเป็นสถิติชีพที่สำคัญมาศึกษาเพื่อให้งานวิจัยด้านการตายกว้างขวางออกไป
๒. เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านการตายของประชากรในเขตกรุงเทพ
 มหานครตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมและประชากร เท่าที่สามารถศึกษาได้จาก
 ทะเบียนการตาย (ใบมรณบัตร) ปี พ.ศ. ๒๕๑๘
๓. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในระดับที่กว้างขวางกว่าการวิจัย
 ในครั้งนี้

ค. แนวความคิดที่สำคัญ

จากการศึกษาลงการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า อัตราตายของ
 ประชากรในแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามลักษณะทาง เศรษฐกิจ สังคม และ

ประชากรของกลุ่มนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยเนื่องจากยังมีได้มีการศึกษาในเรื่องนี้มาก่อน
จึงยังไม่อาจหาข้อสรุปได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จะนำเอาลักษณะหรือคัตนี้ต่าง ๆ
เท่าที่ปรากฏในข้อมูลมาศึกษา อันได้แก่

ลักษณะด้านเศรษฐกิจ

ได้แก่ อาชีพ

ลักษณะด้านสังคม

ได้แก่ การศึกษา

ศาสนาที่นับถือ

สถานที่อยู่ประจำ

ลักษณะด้านประชากร

ได้แก่ อายุและเพศ

สถานภาพสมรส (โสด, สมรส ม่าย หย่า และร้าง)

ลักษณะด้านสาธารณสุข

ได้แก่ สาเหตุการตาย

ผู้บาดเจ็บ

สถานที่ตาย (หมายถึง โรงพยาบาล ในบ้าน นอกบ้าน ฯลฯ)

ง. สมมติฐานในการวิจัย

ด้วยยังมีได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องความแตกต่างด้านการตายของประชากร
ในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลจากทะเบียนราษฎรมาก่อน ดังนั้น สมมติฐานที่ตั้งไว้
ในขั้นแรกนี้เป็นการตั้งสมมติฐานที่อาศัยผลการวิจัยต่าง ๆ ในต่างประเทศ และใน
ประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เป็นพื้นฐานในการตั้งสมมติฐาน ซึ่งจะได้
ศึกษาในขั้นต่อไปเพื่อพิสูจน์สมมติฐานเหล่านี้

๑. สมมติฐานใหญ่

อัตราการตายของประชากรจะแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่แตกต่างกัน

ก) สมมติฐานย่อย

๑) อัตราตายของชายโสดน่าจะสูงกว่าชายที่สมรสแล้วในทุกหมวดอายุ

๒) อัตราตายของหญิงที่สมรสแล้วน่าจะสูงกว่าหญิงโสดในหมวดอายุต่ำกว่า ๔๕ ปี

๓) อัตราตายของผู้ที่เป็นมาฆทั้งเพศชายและหญิง น่าจะสูงกว่าผู้ที่สมรส เป็นโสด หย่า และร้าง

๔) อัตราตายของผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า น่าจะสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า

๕) อัตราตายของบุคคลในกลุ่มอาชีพกรรมกร น่าจะสูงกว่าบุคคลในกลุ่มอาชีพอื่น

๖) อัตราตายตามสาเหตุการตายที่แตกต่างกัน จะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ตาย

จ. คำจำกัดความ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดคำจำกัดความต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้คือ

อาชีพ หมายถึง อาชีพหรืองานประจำที่บุคคลหรือผู้ตายทำอยู่เป็นประจำก่อนตายซึ่ง ทางกระทรวงสาธารณสุขได้จำแนกไว้ตามระบบการให้รหัสข้อมูลการตาย

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔

โรอาซีฟ หมายถึง การไม่มีอาชีพอันในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะตาย และการไม่ระบุอาชีพของผู้ตายอันอาจจะเนื่องมาจากการไม่แจ้งของผู้แจ้งการตาย หรือ ความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรด้วย

สถานที่อยู่ประจำ หมายถึง จังหวัดที่ผู้ตายอาศัยอยู่เป็นเวลานานกว่า จังหวัดอื่น ๆ

สาเหตุการตาย หมายถึง การตายอันเนื่องมาจากสาเหตุที่ระบุไว้ใน "แบบบัญชีโรคตามฉบับแก้ไขในการประชุมระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๘" ของกองสถิติพยากรณ์ชีพ กระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. ๒๕๑๘

ฉ. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. การทราบข้อมูลเกี่ยวกับการตายของคนแต่ละกลุ่มว่ามีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันในด้านใดบ้างจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงาน หรือ การป้องกันหรือการวางแผนพัฒนาสาธารณสุข การแพทย์ และอนามัย แก่คนแต่ละกลุ่มได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในส่วนรวม

๒. การศึกษาครั้งนี้อาจจะสามารถใช้เป็นแนวทางตลอดจนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะการตายในระดับที่กว้างขวางกว่าการวิจัยในครั้งนี

๓. นักวางแผนอาจนำผลการศึกษานี้มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนนโยบายประชากรของประเทศ อันจำเป็นจะต้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับภาวะการเกิดภาวะการตาย ตลอดจนภาวะการย้ายถิ่นของประชากรภายในประเทศ

๔. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการด้านภาวะการตายของประชากรไทยให้กว้างขวางออกไป อันเป็นจุดประสงค์สำคัญของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์

๕. ผลการวิจัยนี้อาจใช้เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในเรื่องนี้หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสืบไป